

Ohajtandó volna, hogy sok ilyen sikerült és derék tanulmány világítsa meg az utóbbi félszázad kultúrpolitikai eseményeinek és alkotásainak történetét, hogy aztán belőlük az újabb magyar kultúra fejlődésének szintézise létrejöhessen.

Gyulai Agost.

Váradi József: A magyar állampolgárok nevelésének alapelvei. Budapest, 1938. 8.-r., 12 l. — u. ő: **A magyar kisebbség és a kisebbségvédelem.** Budapest, 1938. 8.-r., 14 l. — u. ő: **Az emberért vívott harc neveléstudományi következményei.** Budapest, 1939. 8.-r. 14 l.

E három előadás szilárdhitű vallomástétel a „nemzeti és” keresztény eszményű pedagógia központi jelentősége mellett. A szerző, Széchenyi eszméinek ismert és jeles érdemű terjesztője, a legnagyobb magyar fel-fogásának szellemében világítja meg a felvetett kérdéseket. A nemzeti öntudatra nevelés legfőbb követelményéül az egységes közművelődési rendszer kialakítását jelöli meg; olyan kívánalom, melynek igazsága és elsősége minden kétség nélkül való: Az állampolgári nevelésnek minden iskolában és minden tárgyban érvényesülnie kell; erkölcsi feltételei: a lelkiismeret és a felelősségtudat felébresztése. Nagyon helyes a szerzőnek az a megállapítása is, hogy nevelésügyünket szilárdan a nemzeti eszme irányában, azonban a méltányosság és igazság jegyében kell fejlesztenünk. Széchenyi István már száz esztendővel ezelőtt rámutatott erre a követelményre; sorai ma ismét döntően időszerűek az újjáépülő magyar állam szempontjából. Mi joggal hivatkozhatunk az 1868. évi népiskolai, valamint nemzetiségi törvény méltányos rendelkezéseire, s a hasonló szellemből fakadt legújabb kisebbségi iskolai intézkedésekre. Helyesen figyelmeztet azonban a szerző egy még ma is mutatkozó hiányra: tanuljuk meg minél többen *nem*-magyarajkú honfitársaink nyelvét, mert ezzel fontos hazafias szolgálatot teljesítünk.

»Az emberért vívott harc«-nak, a lelki világválságnak megoldását Váradi vérbeli pedagógus-lelkülettel elsősorban nevelési kérdésnek látja. Rámutat az erkölcsi erők döntő szerepére: erkölcs és igazi művelődés mindig feltételezték egymást. Nem kétséges, hogy a »kultúrának és civilizációnak: első talpköve a szabadság« (Széchenyi), s ettől eltérni átmeneti szükségből csak azért lehet, hogy utána annál jobban kidomborodjék e tétel igazsága. Joggal emeli ki a tanulmány a népi szempont fontosságát a művelődésügy terén. Különösen megszívlelésre méltó az a követelménye, hogy a nevelés ne záruljon le sem a 12-ik, sem a 14. életévvél, hanem folytatódjék az ifjúság és a felnőttek lelki gondozásával tovább. A fejlődés ma már öröndetesesen ebben az irányban halad.

A három füzet eszmeébresztő fejtegetéseit át- meg átszövik a Széchenyi műveiből merített idézetek. Ezek egyrészt feltárják előttünk a legnagyobb magyarnak sokszor szinte döbbenetes erővel ható mélyenlátását és problémafelismerését, — másrészt azonban arra is figyelmeztetnek, hogy tanításainak meggyökereztetése nemzeti közvéleményünkben még egyáltalán nem lezárult feladat.

Hajdu János.